

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Egyházi adóügyünk reformja.

Egyházi adóügyünk reformjának főbb kérdéseiről s a konventnek ezekkel a kérdésekkel szemben elfoglalt álláspontjáról már volt szerencsém ennek a lapnak a hasábjain is szólni; ismétlések nélkül csak is véleményem indokainál emelhetek újra szót. Erre ösztönöz az a cikk, melyet Tisza István gróf ennek a lapnak mult heti számában: „Néhány szó az egyházi adózási javaslathoz“ címen közre bocsátott. Nem arrogáns magamnak, hogy ennek a cikknek egy és más vonatkozása reám is irányítatik, mert hiszen esekélysegeket, a nagyságok nem méltanak, nem is méltathatnak figyelemre; nem azért szólok tehát, mintha provokálva érezném magamat; hanem azért, mert az a felfogás, melyet a nevezett cikk tévesnek nevez, az enyém is. Az volt és az ma is, még sokkal erősebben, mint a Tisza István gróf cikkének elolvasása előtt.

Eddig mindig azt hittem, hogy a törvénytervezet adókulesának szószólói azon az eddig hallott és ismert érven kívül, hogy az a kules haladást jelent a mult nagyon beteg állapotához képest, tartogatnak még egy pár erősséget, melylyel a mi bírálatunk erejét pozdorjává törük és ime maga az említett adókules megalkotója sem képes azon kívül más meggyőző érveléssel állani elő.

Az igaz, hogy a konvent „positív módját nyújtja a kibontakozásnak;“ de ez a pozitív mód távol jár attól a módtól, melylyel egyházunk nyomorúságán segíteni lehetne; vagy talán a 25%-os egyházi adó nem óriási teher az állami adó túl magassága mellett? Ezt bizonyára az tudja megítélni, a ki eddig is kivette az egyház terheiből a maga teljes részét. Hogy „radikális leszallítást“ eszközölt a konvent „a szegényebb hiveink nagy részére nehezedő elviselhetetlen terhen;“ ez már csak akkor lenne elfogadható, ha a „nagy rész“ helyett „kis rész“ állana; mert kisebb rész egyház tagjainknak az a része,

kikre nézve a 25%-os radikális leszallítást jelent. Igaz továbbá, hogy „a segélyezésnek egyenlő, igazságos mértékét állítja fel;“ de ez az egyenlőség és igazságosság mit ér, ha hozzá egyenlőtlen és igazságtalan kulesrendszer behozatala árán jutunk.

Hogy a kivihetőségnek valószínű határa az államsegély kérsnél az a kontemplált évi 727.000 kor., ezt nem hisszük mi el és nem is fogjuk elhinni mindaddig, míg hivatalos egyházunk s különösen világi nagyjaink igazán határozott és erélyes fellépését kudarcra végződve nem látjuk. De míg ez a fellépés meg nem kíséreltetik, a míg a mellétekintetek miazmáitól teljesen meg nem tisztul a levegő: addig — bocsásson meg hitetlenségünkért az Isten — a kivihetőség emlegetett szűk határában kételkedünk s erre a konvent fontos kérdésekben tanusított magatartása meg is adja az alapot.

Én abban az ördögben sem hiszek, a mit önkormányzatunk falára az államsegély mérséklői festenek; majd, ha meghalljuk az államilletékes faktoraitól, hogy mi az ingerentiának az a mértéke, melyből az államsegély adása esetén nem engedhet: akkor aztán biztos nehezéket helyezhetünk a mérleg serpenyőjébe. Addig az önkormányzat csonkításának emlegetését ez erélyes lépés elől való kényelmes kitérésnek fogjuk tartani. Mindig halljuk a feltevést, hogy milyen végzetes következménye lett volna az 1848. XX. t.-c. szószerinti végrehajtásának; de arról, hogy a törvény alkotóinak szándékukban volt-e a törvényben biztosított teljes fedezet ellenértékéül kisajátítani az egyházak autonómiáját az erkölcs- és állam-ellenes magatartások körén kívül is, senkinek sincsen tudomása; de arról a nagy, szabadelvű törvényhozásról ez fel sem tetelezhető. Ne csak képzeljünk tehát; hanem lássunk is már valóságot. Adj! Mit kívánsz? Ezt kell a zsinatnak elintézni az állammal.

Csak a remény szertelen természete hozta magával, hogy a konvent a félrendszabálylyal és fogyó százalékkal virágvasárnapot vélt csinálhatni a közhangulatban. Aránylagos és pedig szigorú aránylagos teherviselés megállapítását vártuk, ma a mikor már harsogják a szociálisták a progressivitást, (egyházi férfaink részéről még ilyen óhajlás hangoztatását nem hallottam, sem nem olvastam) s ezen várakozásunk elvérzett azon a kínos erőltetéssel mesterkélten kulcsrendszeren, a mely a megnyugvás délibáján vélt ringatózni. Mi a vagyonaránylagos adózást tartjuk egyenlő adózásnak; mert az összegben egyenlő adó a legigazságtalanabbul egyenlőtlen adó. Az adózásban való egyenlőséget a teher érezhetőségének egyenlősége adja meg; valamint az ajándék méltatása is Krisztus szerint arra az arányra támaszkodik, mely az ajándék értéke és az ajándékozó anyagi helyzete közt van.

Most pedig reátérek Tisza István grófnak adóelméletére, a melynek kifejezése során azt igyekszik bizonyítani, hogy az állami és egyházi közterhek különböző természetűek; még ha így állna is a dolog, csodálkoznám azon a konklúzió, hogy az egyházzal szemben az áldozatkészségnek aránylag is kisebb mértéke igényelhető, mint az állammal szemben. Cikkirő az adók jogalapját a szolgáltatás és ellenszolgáltatás viszonyában találja meg. Így fogva fel a dolgot az állam és az egyház rideg mechanizmussá súlyeszítik, mint az az automata, a mely a beledobott egy fillérért kiadja a pakli gyufát. Az adóztatás közjogi alapja, az állampolgárság és egyháztagság eszményi tartalma, az állam és egyház öncélúsága ezen az állásponton teljesen elenyészik s minden viszonyunk államhoz, egyházhoz csereügyletté silányul. Ilyen felfogás mellett haza, egyház iránt az életet is feláldozó lelkesedés nem volna egyéb örületnél; s minden áldozat az önérdék meztelenségében állana előttünk; úgy a jobbkez nagyon is üzletszerű evidenciájában tartaná a balkezet. Tulajdonképpen a merkantilisták felfogása ez, a kikkel szemben azonban a tudósok többségének sikerült az adó lényegében rejlő nemesebb eszmét tisztán hozni ki a küzdelemből.

Még a ridegebb természetű állami adónál sem áll meg, hogy az az állam által teljesített szolgáltatásnak képeznék ellenértékét; hiszen számtalan eset van, hogy az adó olyan és pedig sokszor improduktív célra fordítatik, melynek nemhogy az egyes, de még az összeség sem találja meg pénzben kifejezhető hasznát. De tegyük fel, hogy az adó tényleg ellenszolgáltatás, a mit az állam részére a személy és vagyon biztonság megoltalmazásának s a jólét előmoz-

dításának fejében fizettünk. Kérdem, hogy az állam, a maga fegyveres erejével képezi-e legfőbb biztosítékát mindezeknek, vagy pedig az egyház, a mely a maga tilalmazó és parancsoló valláserkölcsei hatásával elkíséri az egyest a lepülő sötétségbe is, hol a földi bíróság szemétől a bűn elvonatik? A testi, szellemi, vagyoni jólétet mi mozditja inkább elő? Az állam, mely akárhány esetben feláldozza az egyént, vagy az egyház, a mely azzal a parancsolattal bocsátja az élet küzdelmének a hívőt, hogy legyen tökéletes, mint a minő a mennyei Atya? Bizony a társadalmi rendet, melynek a személy és vagyon-biztonság alapfeltételét képezi, nem a testi kényszer, hanem az erkölcsi erő tartja fenn; az erkölcsi erő forrása pedig a vallás, szervezete az egyház. Hogy kinek válik nagyobb előnyére az állam és egyház; szegénynek-e, gazdagnak-e? Azt eldönteni nem lehet. Tény az, hogy a szegényben mindig még lesz az éhség a gazdagság után; az államban a physikai erő többségét a szegénység képviseli; hol van tehát a tartalék a biztosíték a gazdagok számára? Nem az erőszakra alapított állami hatalomban, hanem az erkölcsi hatalomban, melyet az egyház a maga isteni tanaival, minden emberre gyakorol. Az országok talpköve a tiszta erkölcs; régen megmondta már ezt a bölcs. Államnak, egyháznak, ennek a társadalmi rendet fenntartó két organikus közületnek a részeit képező egyénektől egyenlő szolgáltatást van joga követelni fennmaradásának biztosítására; az egyenlőség az aránylagosságban, a teher érezhetőségében, súlyában van.

De nézzünk bele már most abba a bonyodalmasan kezelt tételbe, hogy a közterhek vagyonaránylagos viselése az államéletre vonatkoztatva sem áll s nem ez képezi az adózás zsinórmértékét. Az aránylagosság elve tisztán áll; megvalósítására törekszik minden állam a lehetőség határain belül. Cikkirő szerint Németország a „jövédelmi adóra“ progressív adókulcsot állapított meg; de csak a jövédelmi adóra. Erre csak azt jegyzem meg, hogy a jövédelmi adó alapjában ott szerepel az egyén egész vagyoni ereje. Az ismérvek, melyek szerint ez az adó kivettetik az egyén összes vagyoni erejének látható jelenségei. Tulajdonképpen az általános jövédelmi adó volna a legigazságosabb s egyedül alkalmazandó adónem, ha alapja biztossággal volna megállapítható. Mikor Németország erre az adóra nézve behozta a progressivitást, akkor ennek jogosultságát az adóra nézve általában elismerte.

Az I. II. osztályu kereseti adónál és hadmentességi adónál is van jövédellel némi-

leg aránylagos emelkedés. Az I. osztályu kereseti adó a fővárosban 4—24 koronáig emelkedhetik, törvényhatósági joggal felruházott városokban 4—20 koronáig. Igaz, hogy itt foglalkozások alkotják a kategóriákat, de a foglalkozások is a jövedelem rendjében vannak sorozva. A II. osztályu kereseti adónál 4—8 koronáig tart az emelkedés; a hadmentességi adónál 6—240 koronáig. Így tehát részben áll az az általános kijelentés, hogy a kereseti adók egy részénél sem érvényesül az aránylagosság elve; mert érvényesül, mint fentebb láttuk; de bizonyos maximummal.

Az már aztán igaz, hogy a fogyasztási adók egész rendszere ki van véve az aránylagosság elve alul, éppen ez képezi kiáltó igazságtalanságukat. Távolról sem kerülte ez ki a mi figyelmünket; de halvány sejtelemmel sem birtunk arról, hogy még ez a — mostani rendszerében az igazságtalanság minden kellekeivel felruházott — adónem, összehasonlítási viszonyba kerüljön az egyházi adóval s ennek aránylagosságához való természetes jogosultsága ellen érvül használtassék fel. Cikkirő azt állítja, hogy „az állami egyenes adók a fogyasztási adók rendszerében találják kiegészítésüket s az egyenes adók kulcsa bizonyos correctivumát képezi azon körülménynek, hogy a közvetett adó tulnyomó nagy részben a szegényebb néposztályok vállaira nehezedik.“ Ezeknek az adóknak csak akkor volna igazságos alapjuk, ha csak a nélkülözhető fogyasztási cikkekre vettetének ki; mert a nélkülözhetetlen fogyasztási cikkeknel a nagy családú szegényre nehezedik legsúlyosabban; ebben tehát igaz az idézett tétel. Én úgy tudom, hogy a finánc-elmélet a fogyasztási adókat tartja a hozadéki u. m. föld, épület-, tőkekamat ipar-és munkabér-adók correctivumának; a mi tényleg így is volna, ha azok, a kik a hozadéki adóknál kedvezést nyernek, többet is fogyasztanának; ámde a fogyasztási adók mai rendszere, mely a nélkülözhetetlen fogyasztási cikkek megadóztatására van főleg alapítva, nem hogy correctivummá, hanem még az aránytalanság fokozójává teszi a fogyasztási adót. Ugy, hogy ma úgy az egyenes, mint a fogyasztási adók a szegény népre nehezednek legsúlyosabban; az egyenes adók azért, mert a szegénynek egyik adó alapja, — legyen a tárgy vagy foglalkozás — sem vonható el az adókiivetés elől s a szűk anyagi és alantos társadalmi helyzet sem engedi, hogy a nem mindig lelkiismeretesen működő adóközegek kedvezését biztosítsa; mint ez az utkülönösen a nagy vagyonok számára a kataszter készítésekor olyan kényelmesen nyitva állt; a fogyasztási adók pedig azért, mert jövedelmé-

nek minden fillérét nélkülözhetetlen cikkek vásárlására kénytelen fordítani s így teljes jövedelmének minden fillérjéből fogyasztási adópercentet fizet; míg a gazdag magas jövedelmének jelentékeny részét fogyasztási adóteher nélkül fordíthatja nélkülözhető, fényüzési cikkek vételére. Nem is aránylagosság corrigálása, hanem a rideg pénzügyi érdek, a kezeléssel járó kényelem s az az előny, hogy ennél a nemnél az adóprés szép titokban, az adózó polgároktól alig észrevéve működhetik, vezette rá az államokat a fogyasztási adók rendszerére. A hol a törvényhozásban az arisztokracia vezetett, ott lett erősen fejlesztve ez a szegényeket sújtó adónem. Példa erre kiváltképpen Angolország, hol Walpole minden más adónem eltörlésével ezt az adónemet akarta egyedülivé tenni a XVIII. század elején; de a nép lázadása előtt dicstelen tervével kénytelen volt meghátrálni.

Nincs tehát ok arra, hogy a szegényebb osztály magasabb egyházi adó kulcsát azzal az előnnyel indokoljuk, hogy az egyházi adónak csak az egyenes adók képezvén kivétési alapját, a szegény osztályra főleg nehezedő fogyasztási adó, mint alap az egyházi adó százalékolása alul elvonatik; mert elég átok a fogyasztási adónak mai kivitele éppen a szegényebb osztályra s az összes fogyasztást tekintve a nélkülözhető fogyasztási cikkek adómentessége révén itt is a vagyonosaké az előny. Távol legyen, hogy a fogyasztási adókat is egyházi adó alapjául kívánánk fölvenni, még ha lehetne is; hiszen ezzel az aránytalanság a superlativust érné el. Marad tehát egyházi adóforrásul az állami egyenes adó; kifogásolni ezt is csak annyiban lehet, hogy a nagy vagyonnak nyújt kedvezést; nem mintha aránytalanság a szegényebb osztály javára történnék.

Ez idő szerint ennél helyesebb alappal nem rendelkezünk; tehát reá kell lépünk; reá lépünk azzal a gondolattal, hogy pénzben sohasem tudjuk kifejezni azt az értéket, a mit az egyháztól, valláserkölcsei anyáinktól nyerünk s a mivel az Isten megáldott bennünket, abból ne sajnáljunk aránylagos áldozatot vinni Annak oltárához, a ki önmagát adta oda az emberekért.

Még a rideg adó elmélet-terén sem érzem meggyőződöttem magam; hát még azon a téren, hol a szent lelkesedésnek nyílik soha nem hervadó vlrág, a hol el kell távozni Krisztus oldalától annak, a ki nem lenne hajlandó eladni minden marháját és élni egyedül csak Ő neki.

Ha a kalamárisom bizonyítványt tudna kiállítani, megírhatná, hogy nem vágom hősi positurába magam; sőt meggörnyedek s aggodalmasan, szomoruan bírálgatom az idők jelét és

ezt bíráltni is fogom, nem jelszavakkal, divatos áramlatok csengő bongó szólamával; hanem lelkiismeretem sugallatára a meggyőződés teljes és tiszta erejével; miről kalamáris vagy zöld asztal előtt egyaránt bizonytságot teszek. A lejtőt nem a mi utunkban látom, hanem ott, a hol az áldozatkészséget és bátorságot árlejtésre viszik.

Hajduszoboszló, 1903. ápr. 29.

Dr. Baltásár Desső,
ev. ref. lelkész.

Törvénytervezetünk.

(Égység - Szabadelvűség.)

III.

Kikell tennem ismét két dolgot.

Uj törvénytervezetünk általános áttekintésénél hangsúlyoztam volt, hogy az egység megteremtését most nem remélhetjük, mert különösen az erdélyi egyh. kerület a maga különleges kormányzati és rendelkezési jogaiban érinthetetlenül meghagyatik; mire, a nt. szerkesztő ur, bizonyos felvilágosító megjegyzéssel szolgált, mondván, hogy e tekintetben ma már tüzetesebb felvilágosításban részesülvén, „nem tudánk jó lélekkel pálcát törni az erdélyi speciáltságok felett... a salus ecclesiae követeli, hogy merev álláspontunkat feiadjuk.“

Hát bizony a „salus ecclesiae“ nagy szó és döntő argumentum s ez ellen okos fővel józan gondolkozásu lélekkel s a szent ügyhöz forrott nemes érző szízzel tenni nem szabad; csak az a kérdés, hogy vajjon hol határolódnak ezek a speciáltságok? és vajjon a partium „salusa“ nem esik-e mérlegbe hátrányosan a „salus reipublicae“ rovására?

Mindenesetre fontos dolgot, miszerint felsoroltassanak azok a különleges jogok, melyek — mint speciáltságok — sok helyen kiveszik az erdélyi egyh.-kerületet az egyetemesség kötelekéből, megvonassék a határ, melyen túl nincs értelme és jogosultsága a kivételnek.

A régi országos törvényekben gyökerező jogok, a gyakorlatban kipróbált intézmények, haszonnal alkalmazott kormányzati (péld. igazgató tanács) formák, ha csakugyan nagyobb rázkodtatás nélkül meg nem szüntethetők, vagy változtathatók; ám maradjanak és szolgálják az egyh.-kerület életének fejlődését továbbra is; de mindazok, melyek csak megszokással s más ilyennel okolhatóak meg, eltávolítandók az egység keresztül vitelének útjából.

Nem az alaptörvényt s ez alapon az erdélyi egyh.-kerület életében kifejtett joggyakorlatot vagy intézményes biztosítékokat akarjuk itt eltörölni az egyetemesség jelszaváért, mert hiszen építés és nem rombolás a célunk; hanem a fő alapelvet, t. i. a zsinat-presbyteri rendszert kívánjuk következetesen sinórnémértékül elfogadni s ennek fokozatos kiépítését mindenkire nézve kötelezővé tenni.

Tehát zsinat, konvent, egyh.-kerület, egyh.-megye, egyházközség a felülről számító fokozatok, melyek mindenütt kötelező kialakulások, nemesak, — de a melynek keretében a kormányzás, — fenntartás- és rendtartásnak is egységes elvek szerint kell történnie.

Lelkészi szolgálat, hatáskör, lelkészminősítés, választás, iskolajog, iskolafenntartás, kormányzás, iskolaszervezet csak egyetemes, egységes lehet. Konvent a bíróságokat megalkotó, hatáskörrel és ítélkezéssel meg-

bizó és rendelkező törvény, sőt az egyetemes kules szerint behozandó adózás is százalékra és nemre nézve csak egy és egyenlően mindenkire kötelező erővel bírhat.

A lelkiekben pedig feltétlenül egyöntetűen járjunk el. Az istenitiszteletet templomi, temetési s egyéb ide tartozó szolgálat módja, mikéntje, szertartási részletei pontosan, textatíve felsorolandók s törvénybe iktatandók. Okosan és változtatást nem tűző módon kimondandó már egyszer véglegesen *egyházunk neve*, mert az valóban bosszantó is, lehangoló is, hogy rövidi időközökben mindég váltakozik az elnevezés.

Még nem vagyok vén ember s mégis voltam már: helv. h. vallásu, evangélium szerint református, most meg evangélikus református, némelyek szerint: magyar református, vagy egyszerűen református vallásu. Bizony eltéved benne az ember s el nem tudja gondolni, hogy miről jó ez a sok, hosszadalmas cím, holott mindenki megnyugodhatnék benne, ha egyszerűen *reformátusnak* mondanánk.

Az egységet mi, nem magáért a külső látszatért akarjuk, ez nem protestáns elv; ezért kizárólag nem érdemes küzdeni; hanem e tekintetben való törekvésünk komoly és céltudatos azért, mert egységben van az erő, az egyetemes összetartásban nyilatkozik meg a hatalom, az egy-násért való küzdelem és áldozat teljes mértéke.

Természetes, hogy ilyen lelki egység megalkotása milliók között nem képzelhető bizonyos külső formák egyöntetűsége s törvényben biztosított rendszer nélkül s éppen ezért törvényeink kötelező erejét mindenben egyetemessé kívánjuk tenni.

Nem azt a külső formái egységet óhajtjuk mi, mely a róm. kath. egyházat olyan hatalmasnak tünteti fel első tekintetre, de, a melyben teljesen elvész az egyének, sőt akár intézménynek is gondolkozási és cselekvési szabadsága; hanem egységet a lelkekben, mit szabadelvű szellemben megalkotott törvények s a külső istenitiszteletben teljesen egységes formák és módok juttatnak kifejezésre az életben.

Erre az erőre sohasem volt nagyobb szükségünk, mint most, midőn az eltévedt közszellem, az utvesztőbe került közfelfogás párosulva szegénységgel, nyonja válainkat és utját igyekszik elvágni a hamisítatlan protest. közérzület megnyilatkozásának, az igaz szabadelvűség érvényesülésének.

Nem elég azért, törvényeinket az egység szem előtt tartásával megalkotni, hanem szükség, hogy ez alkotási gondolatot, magát a nagy munkát teljes szabadelvűség szelleme lengje át s a kor követelte jogfejlesztés elve, gyakorlatban kívánatos hatások közt az egész törekvésben érvényre emeltessék.

Az egység gondolata igazándi szabadelvűséggel párosulva, ez az egyedüli jel, mely alatt elindulhatunk s biztos győzelemre vezethetjük ügyünket.

Mikor úgy szólván mindenki elhagyta a hamisítatlan szabadelvűség útját, mikor már csak cégér ez a jelszó az egyéni érdekek és visszafejlesztő törekvések érvényesítésére: akkor a református egyháznak kétszeres kötelessége ragaszkodni hagyományos szelleméhez s alkotásaiban kifejezésre juttatni, hogy *református* neve a haladást, a fejlődést jelenti, az emberiség lelkének legnagyobb kincsét, a közszabadságot őrzi rendületlenül, félelem nélkül.

Ezt pedig köteles tenni első sorban önmagáért. Létfeltétele a református egyháznak, hogy hívei folyton-folyvást érezzék, miszerint hitelvei, intézményei s az

ezekben megnyilatkozó szellem képviseli következetesen a közszabadság fentmaradását s tovább fejlődését és hogy a tagoknak gondolkozási, cselekvési, szabadsága, irányítási törekvése, kormányzási ténykedése nincs lekötve egy mozdítatlan alap kösziklájához, hanem bár történelmi alapon, de a megvont keretek időszerű tágitásával, mindég érvényesülhet és az alkotásokban számottevő tényezőként szerepelhet.

Kifelé pedig ez teheti rokonszenvenné a más véleményűek előtt és tiszteletreméltóvá a református egyházat.

Nem is vonhatja kétségbe senki, hogy a kezünk alatt levő törvénytervezet nem a szabadelvűség jegyében született, csak azt mondhatjuk, hogy irtózik a radikálisabb megoldásoktól és így nem elégíti ki sok tekintetben a napirendben levő követelményeket.

Egy pár példát hozhatok fel csak általánosságban most, ennek bizonyítására.

A lelkészválasztásnál például érvényesül ez a szabadelvűség, talán néha túltengésbe is esik, egészen addig, míg a választók jogairól, a választási formák meghatározásáról van szó; de mikor a választandókra kerül a sor, már ott cserben hagy bennünket a szabadelvű törekvés.

Az volna ugyanis a szabadelvű fejlődés követelménye, hogy a *lelkészi oklevél* képesít bármelyik egyház lelkészi állására s a szabad választás elve adja meg kinek-kinek jutalmát sorsa vagy egyénisége mértéke szerint; de e helyett minősítési táblázatok s ezekhez kötött osztályok döntenek a lelkészek sorsa felett.

Jól tudom méltányolni azt a felfogást, mely a szabad választásból származó visszaélések rémképeitől irtózik, hol sok esetben az érdem mellőzése s talán az érdemellenebb jutalmazása teremt összhangtalanságot; de végre is a szabadelvű követelményeknek ez volna a betetőzése.

Ha azonban ennek célszerűségi tekintetből, némi korlátozására van szüksége; még akkor is érthetetlen, hogy a *jelesen* képesített ifju papok is kizártnak abból a kedvezményből, hogy I-ső osztályu egyházba azonnal megválaszthatók legyenek.

A minősítéssel érdemet kívánnak nyilvánvalóvá tenni és mégis az érdem jutalmazását megakadályozzák. Ez nem következetesség, nem is szabadelvűség.

Ha már korlátokat állítunk az érdem lehető jutalmazása céljából, úgy vélem, nincs jogunk hozzá, hogy akár az érdem bármely időben való jutalmazását megakadályozzuk, akár a választó egyháznak azon jogát, hogy esetleg érdemes ifju lelkészt tetszése szerint válasszthasson, kérdésessé tegyük.

Választók és választhatók eminens jogát egyszerre csorbítani, bizony nem szabadelvűség.

Erről azonban itt nem beszélek többet csak másik példával hozom fel azt, hogy a tanítók sem vétettek be úgy az alkotmány sáncái közé, mint azt a változott viszonyok és a szabadelvű fejlődés megkövetelik.

A tanítók emlékirata pontonként felsorolja a kívánalmakat. Kívánja az egyh. megyei fokozottabb képviseltetésen kívül, hogy egyh. kerületi gyűlésekre egyházmegyénként; zsinatra pedig egyh. kerületenként egyegy tagot küldjenek.

Ez a kívánalom elhangzott, a tervezők figyelemre nem méltatták.

Vajjon miért? . . . Hát az ujkori fejlődés megnyilatkozása most sem tartja a tanítót külön tényezőnek, mint száz évvel ezelőtt? . . . Vagy a szabadelvű-

ség a maga tényleges alkotásában itt véghatárhoz ért, a melyen túl már csak a nagy ürességet látta? . . .

Nem tudjuk, mert nem hallunk e tekintetben hangokat, de majd beszélünk erről is.

Sinka Lajos.

TANÜGY.

A kolozsvári tanári kör felterjesztése a gyakorlati tanárképzés ügyében.

(Dr. Schneller István egy. tanár javaslatai alapján.)

(Folytatás.)

Az összes középiskolák bevonása mindenképpen jótékonyan hatna a tanári személyiségek fejlődésére, a tanárképzés változatos alakulására. Érvényesülhetne a tanintézetek sajátos szelleme s terjedne ennek a hatása, lassanként hagyomány fejlődne ki egyes iskolákon a tanárképzés módjára nézve is. Áldásos hatása pedig különösen azzal fokozódna, hogy a vezetéssel megbízott igazgatók és tanárok rá volnának utalva a szaktudományban való folytonos haladásra, szaktárgyak módszerén újra meg újra elmélkedniök kellene s munkájok így állandóan benne volna a paedagogiai elmélet termékenyítő levegőjében. Így a tanárképzés szervezése már közvetlenül is emelné a közoktatást, a sokféle történő ilyen bevezetések mindig kedvezően hatnának az illető iskolára is; nemcsak az éppen megbízott tanárok, de az egész tanárság körében kifejlődne a legnemesebb verseny s ennek a hasznában tanárképzés és tanítás-közben kétszeresen részesülne az ügy. Ha minden iskola megbízható a gyakorlati előkészítéssel, akkor minden tanár előtt nyitva az út hivatásának ez eszményi részszerrel való bővítésére s nem kell különös képzelődés hozzá, hogy ennek az eredményét kiszámíthassuk. Minden iskola, minden egyes tanár igyekeznék állandóan megmaradni a haladás folyamában s így a tanárképzés javasoltuk módja nemcsak a jelöltet segitené belé a gyakorlati tevékenységbe, hanem egyszersmind az ebben élő tanárt állandóan összekötné az elmélet és a szaktudomány haladásával.

A szabad fejlődés elvi alapján álva nem kívánnánk részletes utasításokat adni a megbízott iskoláknak és tanároknak: a főhatóság dolgának itt csupán a jó szaktanár és jó igazgató megválasztását tartjuk s nem kívánnánk aprólékosan meghatározni az eljárás módját. Mindenki döntse el maga, hogy miképpen végezze e feladatát egyes részeiben, a kormány részéről csak az általános körvonal kijelölése volna szükséges eképpen:

III. Az igazgató vezesse be a jelöltet hivatásába a gyakorlati paedagogika és általános didaktika alapján, a szaktanárok pedig a szaktárgyak történeti és módszeres feldolgozásával. Kezdetben az igazgató tervszerűen vezesse a tanórák látogatását minta-tanítások hallgatása céljából, majd tartson a jelölt a szaktanár előtt próba-tanítást és végül néhány (legfeljebb 6) órán hetenként a rendes tanítást vegye át a szaktanár felügyelete és felelőssége mellett. Mindezeket rendszeres megbeszélés kövesse, azon kívül paed. és did. kérdésekről készített dolgozatok tárgyalása útján pályájának elméleti alapján állandóan maradjon meg minden jelölt.

Ez általános elveken belől igen tág tér van a változatos alakulásra s ennyiből a gyakorlati tanárképzés minden lényeges vonása eléggé kitűnik.

1. Az igazgató és szaktanár feladata természetesen különül el a szerint, hogy minden, a mi a szaktárgyra magára (történetére, tanítására) vonatkozik, a szaktanár körébe tartozik, ellenben az igazgató gondoskodásának a tárgya nemesak a nevelés és tanítás minden általános szempontja, hanem az iskolai rendtartás és ügykezelés is. Ez indokolja, hogy a tanítást kezdetben az igazgatóval együtt hallgassa a jelölt, hogy a próba-tanítás a szaktanár ítélete alá essék s hogy a rendes tanításra is a szaktanár ügyeljen fel. Az általános vezetés az önállóság fokozódásával hátrább vonul, de az egész intézet s az összes tantárgyak érdekében a bíralatoknál állandóan szerepel, mert a szaktanításnak nemesak egyszerű megszokásáról, hanem az egységes keret megfelelő helyére való illesztéséről is van szó. Az igazgató és szaktanár viszonya e tekintetben semmi eltérést sem kíván a maitól.

2. A gyakorlás három részére a fokozatosság miatt van szükség. Maga a tanítás megfigyelése sem egészen egyszerű dolog; a kísérlet ismétlése a körülmények szerint hol többször, hol kevesebbszer lesz szükséges. Az önálló tanítás megkezdése is csak fokozatosan csökkenő állandó felügyelés mellett lehetséges. A gyakorlati tanárképzésnek ezek általánosan elfogadott fokai. Az 1870. évi tanárképzési szabályzat ugyanilyen rendet kíván a kezdőknel: az igazgató és szaktanár közös vezetésével egy ideig egy tanár óráinak rendszeres látogatását azután, vagy közben másokét is és hogy félév múlva a szaktanár felügyelete alatt kezdjenek a tanításhoz. Az idő meghatározása szerintünk teljesen a vezetők dolga ugyan, de ez a példa és számos más e gondolat történeti alapját is mutatja.

3. A heti órák kevés száma az állandó gyakorlás mellett a meg nem szünő elméleti tanulatást és más tanároknál is tovább folyható látogatásokat, a rendszeres előkészület teszi lehetővé, megegyezve ebben azzal a kívánsággal, melyet a budapesti tanáregyesület 1867. jun. 22.-én báró Eötvös József miniszterhez intézett felterjesztése (III. mellékletén „A tanárokról”) a kezdőkre nézve kifejez s még az órák számában is megegyezve azzal a gyakorlattal, mely az 1883. XXX. t.-c. előtt — bár nem általánosan — megvolt (l. Klamarik, A magyarorsz. középiskolák szervezete és eljárása; Bp. 1881., 469.).

4. A rendszeres megbíralást a dolog természete kívánja az időnként rendszeren történő tanácskozmányokra elméleti fejtegetésekre, illetőleg az állandó elmélyedésre meg azért van szükség, hogy a jelölt az egyetemi paed. seminarium munkáját mintegy folytatva a paedagogiai elmélettel összeköttetésben maradjon s ennek a gyakorlatban látszó hasznáról meggyőződve, később se. valjék meg tőle. Fontos részlete a gyakorlásnak ez is, nem is hagyják el sehol, a hol gyakorlati tanárképzésnek valamennyi rendszeres alakja van.

Ilyen elvek szerint, fővonásaiban így folyó előkészítésben kivétel nélkül minden jelöltnek kell részesülnie. Ezért az következők, hogy

IV. ne alkalmazzon sem a közoktatási kormány, sem egyik felekezet sem önálló tanári munkára olyan egyént, ki valamelyik ily célra kijelölt középiskolán e gyakorlati évet el nem töltötte. E végből szükséges az 1883. XXX. t.-c. 61. §. 3. pontjának ilyen módosítása: a ki középiskolai tanárságra képesítést kíván nyerni, az a paedagogiai vizsgálatra jelentkezéskor kimutatni tartozik, hogy a tanári szakvizsgálat kiállása után legalább egy évet megfelelő eredménnyel töltött valamelyik gyakorlati tanárképzés-

sel megbízott középiskolán; ezt igazolja az illető igazgató és szaktanártól kapott bizonyítvány.

(Vége következik.)

Kolozsvárt, 1903. február 28.

Dr. Imre Sándor,
titkár.

Kovács Desső,
ügyv. alelnök.

A f.-szabolcsi ev. ref. egyházmegye tanítótestületének memoranduma a képviselőházhoz.*

Mélyen tisztelt képviselőház!

Magyarország az ő törvényhozó testülete a magyar országgyűlés útján új törvényt akar alkotni, a melyben az állami szervezet szellemi munkásainak, ha nem is megfelelő, de legalább tisztességes megélhetést ohajt biztosítani.

Az erre vonatkozó törvényjavaslatok a közel jövőben fognak a magyar kormány által a mélyen tisztelt képviselőház elé terjesztetni.

E törvényjavaslatokban ott szerepelnek az állami népiskolai tanítók is, a kik a magas kormány mély belátásából méltónak találtattak arra, hogy a közép, vagy polgári iskolák IV-ik osztályát végzett állami tisztviselőkkel csaknem egyenlő fizetési fokozatra emeltessenek.

Nem akarjuk ez alkalommal a törvényjavaslatnak ide vonatkozó intézkedéseit bírálni, mert mint gondolkodni tudó és akaró egyének nem azt vizsgáljuk, hogy megfelelő e a törvényjavaslatoknak ide vonatkozó intézkedése; hanem csak azt akarjuk látni, hogy e tekintetben a multakhoz képest nagy a haladás. Azért ha megelégedve nem vagyunk is; de a körülmények kényserítő hatása alatt megnyugszunk.

Van azonban annak a törvényjavaslatnak egy olyan fogyatéksége, a mely mig egyrészt soha nem bocsátható hibája azoknak, a kik annak szerkesztését irányították és végezték; addig másrészt azt a gyanut kelti fel a gondolkodni tudó emberben, hogy talán az államkormány nem is akarja elismerni azt, hogy a szellemi munkások középhadából az államérdekek szolgálatában senki annyit nem tesz, mint a néptanítók általában véve. Mégis abban a törvényjavaslatban nem néptanítókról, hanem állami iskolai tanítókról, a tanítótság egy töredékéről van szó: mintha bizony a többiek munkássága nem ugyanazt a célt, ugyanazon eredménnyel szolgálná, mint emezeké.

A törvényjavaslatoknak eme nagy mérvű fogyatéksége arra indit benünket szabolcsvármegyei ev. ref. tanítókat, hogy a felekezeti tanítók sérelmét a mélyen tisztelt képviselőház elé vigyük azzal a hittel, hogy azok ott orvosoltatni fognak.

Sérelmes a felekezetenél működő tanítók helyzete és szándékos mellőztetése azért, mert:

I. A tanítóképzés ma már egyöntetű.

II. A felekezeti tanítók munkásságának eredménye az állam érdekeinek szempontjából, semmivel sem áll hátrább, mint az állami iskolai tanítóké.

* Mi a tanítók jogos követelményeinek mindig őszinte támogatói vagyunk; de ezt a memorandumot illetve ennek útját nem értjük egészen. A felekezeti tanítóknak panaszaiikkal legelső sorban saját felsőbb egyházi hatóságaihoz kell fordulni. Ez a rend és siker legegységibb követelménye. Megtették ezt a felsőszabolcsi tanítók? Nekünk erről nincs tudomásunk, sőt ennek a különben sok tekintetben keserű igazságokat mondó memorandumnak a szövegéből is sejtjük hogy nem tették meg. Ez pedig hiba, mert az országos törvényhozás legjobb akarata mellett sem nyulhat ebbe a dologba bele addig, mig a felekezeti tanítók törvényes felekezeti hatóságait meg nem hallgatja. Szerk.

III. A tanítósnak igazat kell tanítani és az igazságban vetett hitel, bizodalmat táplálni; nem szabad tehát éppen Ő rajta bebizonyítani, hogy nincs igazság a földön.

I. A tanítóképzés ma már egyöntetű.

Hazánk viszontagságos multja az elmaradt nemzetek közé sodort bennünket. Hiába volt meg bennünk a képesség, mégsem haladhattunk mégsem fejlődhattunk; mert a folytonos küzdés más irányba terelte figyelmünket és kimerítette erőnket. A sok vizsaly után azonban elérkeztek a béke napjai, a mikor mindnyájan észrevettük, mindnyájan éreztük, hogy kizökkentünk a haladás utjából.

Megérezttük, hogy nemzetiségi széttagoltságunknál fogva gyengék, hiányos képzettségünknel fogva pedig elmaradottak vagyunk.

Első és fő kötelessége lett tehát hazánk vezető férfiainak, hogy a magyar államot erőssé tenni, polgárait pedig értelmessé és műveltté képezni igyekeztek.

E kettős célt hazafias és művelt tanítósnak nélkül elérni nem lehetett. Szükséges volt tehát, hogy a magyar kormány a tanítóképzést napról-napra fejlessze. Ez a fejlesztés pedig abban érte el tetőfokát, hogy a tanítóképzés országszerte egyöntetűvé tételét s ma már úgy az állami, mint a felekezeti tanítóképzők versenyeznek, hogy minél hazfiasabb érzelmű és minél műveltebb tanítókat képezzenek.

A fejlődésnek eme fokán a tanítóképzőintézetekben nem ismernek állami vagy felekezeti iskolához készülő tanítójelölteket s a tudás és kötelesség pontos teljesítését sem ily osztályozással követelik; hanem azt kívánják és azt munkálják, hogy minden tanító elsősorban magyar legyen, másodsorban aztán alkalmazkodjék az iskola fentartók kívánalmaihoz.

A tanítóképzőintézetek lelkes tanárai ma már a szakemberek képzettségével bocsáják ki növendékeit az életbe. De, az előkészítés nehéz munkájában nemcsak a modern pedagógia követelmények tömkelegével ismertetik meg őket; hanem egyszersmind ébren tartják bennök a hitet, reményiséget is, hogy a magyar társadalomnak eme sokat mellőzött osztályra fel kell immár derülni a megbecsültetés az elismerés és méltányosság napjának.

Ily körülmények között tehát midőn egyenlő képzettséget, a honért és ennek javáért egyenlő melegen dobogó szívet hoznak ki magokkal a tanítók; midőn egyenlő hittel reménységgel vannak utnak bocsájva egy jobb jövő iránt; a mindőn a tanítóképzés ma már egyöntetű: nem sérelmes-e a felekezeti tanítókra nézve, ha az államkormány mostoha gyermekként akarja elűzni őket onnan, a hol a többiek kenyeret kapnak?

II. A felekezeti tanítók munkásságának eredménye az állam érdekeinek szempontjából, semmivel sem áll hátrább, mint az állami iskolai tanítóké.

Miután a tanítók az intézetből ugyanazon körülmények között, ugyanolyan képzettséggel és a haza iránt ugyanolyan buzgó szeretettel bocsátatnak ki; ennél fogva munkásságuk eredménye és értéke nem függhet attól, hogy vajjon az iskola fentartó az állam lesz-e, vagy a felekezetek valamelyike, hanem függ igenis mindenkor a tanító egyéniségtől.

Végtelenül elhibázott dolog lenne tehát egy rossz alkotott törvény útján, ily alapon osztályozni a magyar tanítósnak, mert a fizetés megkülönböztetés ily foka által megbomlanék a tanítósnak egysége. Már pedig a magyar állam vezérferfiainak a tanítósnak egységét nemesak, hogy megbontani nem szabad, de éppen

nekik első kötelességök, hogy azt megerősítsék. Ugy is elég a pártoskodás e hazában a nemzetiségi és vallásbeli surlódások miatt. De legalább a tanítósnak, a melyre az ifjuság lelkének irányítása van bízva, ez legyen egységes, hogy együtt érezvén, egyet hirdethessen.

(Vége köv.)

Vargha János,
alelnök.

Lengyel József,
főjegyző.

László Gyula,
elnök.

KÖZÉLETÜNK.

A püspöktől.

Körlevél.

A nagytiszteletű esperes uraknak.

Tiszteletes Kuthy Zoltán new-yorki ev. ref. lelkésznek, f. évi ápril. 10-ről hozzám intézett levelét, a „Debreceni Protestáns Lap“ folyó évi 18-dik számában egész terjedelmében olvassák nagyt. esperes urak és olvashatják egyházkerületünk lelkészei, tanítói, minden rendű és rangu hiveink. Kuthy Zoltán lelkész atyánkia e leveléből kifolyólag tisztelettel kérem a nagyt. esperes urakat, hogy az ügy érdeméhez és fontosságához méltó hangon tartott körlevélben hívják fel egyházmegyéik egyházaiban a lelkész, tanító és előjáró urakat, hogy a népet intsek és óvják a kivándorlastól, a messze idegenbe bujdosástól, hol reájok legtöbb esetben mostoha sors, keserű csalódás vár. Értessék meg a jó, a még romlatlan néppel, hogy Magyarországon kívül sehol sincsen jobb és boldogabb élet, hogy igaz a latin közmondás: „extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.“

És ha mindezek dacára egyesek kivándorolni akarnak, úgy és akkor Kuthy Zoltán lelkész ur jelen levelét mutassák fel s magyarazzák meg azoknak, hogy ne maradjanak gyámol és kalauz nélkül ott a tengeren túl a messze idegenben sem, hogy ne vesszenek el végképpen hazánk s közelebről ev. ref. egyházunkra nézve sem.

Isten minden áldásának kívánásával vagyok,

Debrecen, 1903. április hó 29.

Kiss Áron m. k.,
püspök.

A new-yorki ref. lelkész levele főtiszt. és mélt. Kiss Áron püspök urhoz.

Főtiszteletű és méltóságos püspök ur!

Tenger küzdelem árán a jó Isten segedelmével és honfitársaim támogatásával felépítettem a new-yorki ref. magyar templomot és iskolát. S e hajlékot Virágvasárnapján adtuk át rendeltetésének ünnepélyes fölavatás után. E sorokkal egyidejűleg adtam fel főtiszteletüséged címére, külön boríték alatt egy emlékkönyvet, melyet a templom és iskola fölavatása alkalmából szerkesztettem s a mely részletes tájékoztatást nyújt templomomról, iskolámról, illetve egyházamról.

Főtiszteletű püspök ur! A kivándorlás — fájdalom — ma már oly óriási mérvet ölt, hogy hamis híresztelések és a meggazdagodás vágya népünket is százezrével űzik a haza határaitól messze idegenbe.

nehéz, bizonytalan körülmények közé s a kivándorolni akarót feltett szándékától eltéríteni sem szép szóval, sem meleg hangú körlevelekkel nem lehet. En azt hiszem, hogy ha szülőhazánkban a kivándorlás áradatát a rendelkezésre álló eszközökkel feltartóztatni nem lehet, nekünk szent kötelességünk, hogy az Amerikában letelepülőket magyar hazánknak és magyar ref. Sionunknak, még nagy erőmegfeszítés árán is, megtartsuk. Ennek a misszióknak a szolgálatában áll az én templomom és iskolám, mely az egyedüli magyar intézmény a 4 millió lakossal bíró óriási világvárosban, New-Yorkban, hol ezrével száll partra a magyar nép s honnan elindul vissza, az ősi hazába. Templomom és iskolám a legelső bástya, hol a kivándorló magyar védelmet, utbaigazítást talál; ez a legutolsó vár, hol a szülőhazába kivánczolók elindulása előtt gondos tanácsot nyer.

Hogy magyar hazánk népe s közelebből magyar ref. egyházunk hívő tagjai áldozatul ne essenek lelkiismeretlen emberek üzelmeinek, a mikor már amerikai partra érkeznek, főtiszteletű püspök urat alázatosan arra kérem, kegyeskedjék egyházkerülete hivatalos lapjában, egyházkerülete lelkészeihez körlevelet intézni az iránt, hogy, ha akarmelyik egyházközségben az illető lelkész kivándorolni szándékozókra ertésülne és őket szándékuktól eltéríteni sehoggy sem sikerülne, kösse jól az illetők szívére, hogy tul a végtelen tengeren, van egy kis Magyarország, a new-yorki magyar ref. templom, a hol partra szállásuk után teljesen díjtalanul lelkiismeretes fölvilágosítást, utbaigazítást és tanácsot fognak kapni minden előforduló dologban, csak az egyházközség lelkésze írja meg előre nekem a kivándorlók neveit és indulásuk idejét. A kivándorlók pedig New-Yorkba való megérkezésük után azonnal a kivándorlási hivatalból sürgöny útján értesítsenek engem megérkezésükről.

Azok a magyar ref. véreink, a kik mindenáron kivándorolni akarnak, így lesznek legbiztosabban megtartva továbbra is egyházunknak. A költő által oly bájosan megénekelte „oldott kéve” szálai, a szétszórt kalászok, így lesznek a messze távolban újra kévébe összekötve.

Alázatosan esedezve kéresemnek mielőbbi kegyes teljesítéséért s mielőbbi választát kérve, maradtam főtiszt. püspök urnak,

alázatos szolgálója :

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Tavaszi közgyűlésünk e hó 16-án szokott helyén Nagyszalontán tartatott meg *Szell Kálmán* esperes és *gróf Tisza István* egyházmegyei gondnok kettős elnöksége mellett, melynek egy legkiemelkedőbb és legérdekesebb tárgyát a zsinati törvénytervezet elbírálása képezte, melyet ugyan előzőleg már a teljes tanácsbírói kar március 24-én tartott ülésén alaposan letárgyalt, a közgyűlést megelőző napon pedig az egyházmegyei értekezlet elbírálás alá vett s ilyen alakban került az az egyházmegyei közgyűlés elé, a mely aztán a lelkiismeretes munkával elkészített *módosításokat* változtatás nélkül fogadta el.

Egyébiránt a gyűlés lefolyásáról röviden a következőleg számolok be.

Esperesünk a tőle megszokott áhítatos buzgósággal kérte ki az Urnak áldó kegyelmét a gyűlés tagjainak nemes munkálkodására, s a tagok üdvözlése után a gyűlést megnyitja.

A tárgysorozatnak mindjárt legérdekesebb pontját képezte az ujonnan választott egyházmegyei világi tanácsbíró *Szikszay Lajos* nagyszalontai ügyvédnek felkérésére. Ő reá igazán elmondhatjuk azt, hogy egyházmegyei lelkészkarunknak nemcsak közbizalma, hanem *szerepette* is ültette be a tanácsbírói székbe. Hiszen egészen a mienk ő! Egyházmegyénk egyik, még poraiban is áldott emlékezetű, lelkipásztorának, néhai berekböszörményi pap *Szikszay Józsefnek* derék fia s kinek testvére maga is a máramaros-ugocsi egyházmegye lelkész-esperese. Ez a közszeretben álló derék férfiú, ki elkészíti gyámintezetünknek is buzgó elnöke, az esküszavainak elhangzása után a következő szép és meghatározó beszéddel foglalta el tanácsbírói székét:

„Nagyfőtiszteletű egyházmegyei közgyűlés!

Hálattal szívvel állok itt, hogy Isten megengedte érnem e napot, midőn hitfelekezetem egyházmegyéje munkásai közzé beléptem. Fogadják mindnyájan e reám nézve megtisztelő bizalomért hálás köszönetemet. Fogadják el ezt mindazok, a kik tényezői voltak e. m. tanácsbíróvá lett megválasztásomnak.

Leg-zebb törekvésem *megvalósulását* tartom e percben, midőn bejutottam a *szerepet* azon hajlékába, melynek homlokzatán e nagyjelentőségű két szó van felírva: „imádkozzál és dolgozzál.” Ebben a szeretet-házban egy népes család tagjává avattatam ma fel, hogy én is munkálhassam annak jólétén és felvirágzásán! Mindenütt, a hova csak szerény tehetségem utalt igyekeztem a munka embere lenni, s munkásságom által előmozdítani azon ügyet, mely egyesek vagy testületek előhaladását célozta.

Ámde ez uttal egy sokkal magasabb és nemesebb eszme által vezetett testület kebelébe lépek, mint eddig voltam, midőn egyházmegyénk tanácsbírói tisztének betöltésére hívtam el, s éppen azon egyházmegyében, a melyhez engem a születési kötelek is fűz.

Ezen egyházmegye egyik szerény paróchiájában láttam meg én először a napvilágot; ott ringott bölcsőm; ott tanultam meg félni Istenemet és szeretni hazámat; itt akarom bevégezni pályafutásomat, hogy a mit ott tanult a gyermek és ifju — a szerény, de egyházmegyéjét híven szolgáló apától, — a meglett férfi, bár egyéni fogyatkozásokkal, e helyen érvényesíthesse tudását az egyházmegye javára.

Érzem csekélységemet, hogy az egyházmegyében új alkotásokkal elő nem léphetek, de céloim nem is ez; hanem az, hogy munkásságom által ez egyházmegyének javára lehessen; és, hogy ez irányban törekvésem eredményhez vezessen, teljes odaadással és szilárd akarral haladni fogok azon uton, mely irányt nekem a méltóságos és nagyfőtiszteletű elnökség és a kipróbált tanácsbírói kar megjelöl, és mert ezen feltevéssel indulok a munkát megkezdeni, Isten segedelmével és akarral-erőmmel remélem céloimat elérni.

És most, midőn ismételtelen mondom köszönetet azon kitüntető bizalomért, melylyel engemet e díszes állásra emelni kegyesek voltak, ígéretet is teszek, hogy ezen előlegezett bizalmat mindenkor kiérdemelni fő-fő törekvésem leendő.

Kérelmem pedig az e.-megye minden tagjához csak egy, hogy ezt a bizalmat és jóindulatot, melyet irányomban kimutattak, csak addig tartsák meg részemre, míg ez egyházmegyének *hű* és *igaz* munkása leszek; akkor nyugodtan lépek ma az e.-megye munkásai közzé, mert e bizalom engemet utolsó percemig buzdítani és kísérni fog.

Ajánlom magam az egyházmegye jóindulatába.“

Ime, itt közöljük e szép beszédet, melyet e lap hasábjain már csak azért is jónak láttunk nyilvánosságra hozni, hogy lássák sokan azt, hogy vannak még nekünk ma is buzgó és lelkes világi papjaink.

Majd ezután az esperesi terjedelmes és minden nevezetesebb mozzanatot felölelő jelentés tárgyalatott le, mely azonban már *előzőleg* a közgyűlés minden alkotó tagjának nyomtatásban megküldetett; s melynek minden pontja azt mutatja, hogy lasan bár, de azért mégis úgy valláserkölcsei, mint anyagi tekintelben haladunk. A kicsinyke mustármag: az egyházi szegény és árvalap, — mely csak rövid idővel ezelőtt vert egyházaink legtöbbjénél gyökeret, — ma már kezd terebélyes fává növekedni fel; a mennyiben e.-megyénkben a szegény-alap vagyona állaga 11,555 kor. 35 fillért tesz jelenleg ki és hogy ebből az 1902. évben segélyezésre 3159 kor. 22 fillért fordítottak. Sajnos jelenség az, hogy még mindig *kilenc* olyan egyházunk van, a hol nincsen szegény alap.

Mint kiválóan örvendetes tény emeljük az esperesi jelentésből ki, hogy *dr. Darányi Ignác* m. kir. földmivelésügyi miniszter a *szentleányfalvai* ev. ref. egyház adóságainak kifizetésére, a m. kir. kincstár részéről 3500 koronát adományozott, mely tettevel e nemes lelkületű férfiú kimutatta azt, hogy ref. egyházaink felvirágzását igazán szíven viseli.

(Folyt. köv.)

Tudósító.

A beregi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

... Sipos József, milotai kartársunk, e b. lapok legközelebbi számában a zsinati törvények „tervezetéről” és az egyes egyházmegyéknek az idő rövid volta miatt — hogy úgy mondjam — sietve összetákolta erre vonatkozó véleményes javaslataikról elmélkedvén, — úgy nyilatkozott, hogy tudomása szerint a javaslatok között — aránylag legjobb lesz a beregieké, — mert azok azt a kevés időt is igyekeznek jól felhasználni. Egyházmegyénk elhatározván a több mint 9 ivre terjedő javaslatának kinyomását, — az egyházi lapoknak, egyházmegyéknek megküldését: a közvélemény feladata leendő itélni annak minősége felett. Annyi tény, hogy miheiyt megkapta esperesünk a tervezetet, haladéktalanul felszólította a lelkészi körök elnökeit, hogy a tervezet felett tanácskozva, javaslataikat hozzá igyekezzenek idejében beküldeni. A lelkészi körök elnökei pedig úgy igyekezzenek némi alaposságot elérni, hogy közgyűlést hirdető meghívójukban szabatosan kijelölnek mindegyik *körtagnak* egy-egy részt, hogy arra vonatkozó javaslataikat a *közgyűlésen* tegyék meg. A körü gyűléseknek ezen javaslatait aztán az esperes és e.-m. gondnok elnökele alatt Gulácsy Dezső e.-m. tanácsbíró ur házában ismét egy szűkebb körü lelkészekből és világiakból álló bizottság vette bírálat alá — tanácskozván behatóan az egyes referenseknek, (Gulácsy Dezső, Dr. Szabó Bertalan, Pap Imre, Mizsák Péter) másodizben készített javaslata felett.

Ilyen előzmények, az időnek ilyenforma „jól felhasználása” után került aztán az egész javaslat *Mizsák Péter* somi lelkész előadásában, a kinek a közgyűlés fáradságos munkájáért hálás köszönetet is szavazott, — t. hó 16-án a közgyűlés zöld asztalára. A tárgysorozatnak e pontjánál azonban *Varga S.* e.-m. tanácsbíró azon indítványt tette, hogy a mennyiben az egyházmegyék az idő rövidsége miatt nem foglalkozhatnak a javaslattal érdemileg, — nem különösen két legfontosabb kérdésünkkel, az *egységes liturgiával* és

adóreformmal: halasztassék el a zsinat a következő évre. — Mások azonban, (Kallós T. Bary S. és Mizsák P.) úgy nyilatkoztak, velük együtt a többség is, hogy épp azért kell már ez évben összeülnie a zsinatnak, mert különösen az egyházi adózásnak mai rendszere ma már elviselhetetlen, azt a zsinatnak más alapokra kell tektetni. Ezek a szónokok is elismerték azonban az idő rövid voltát, épp azért indítványukat úgy módosították, hogy *ez évben* csak a legsürgösebb ügyeket tárgyalja, akkor magát napolja el, hogy e két legfontosabb kérdéstről az egyházmegyék még egyszer nyilatkozhassanak.

E b. lapnak nagyon is igénybe vett tere nem engedti meg azt, hogy a javaslatot ismertessem, különben is, mint említém kinyomatva szét fog küldetni. Csak épp azt említem meg, hogy egyházmegyénk a *s-lelkészek elhelyezését illetőleg a mostani rendszernek*, a lelkészválasztást illetőleg pedig a *szabad választásnak* a hive. Ez utóbbi két szótöbbséggel fogadtatott el, de lett volna bármennyi is, lehetetlennek tartjuk, hogy a zsinat ezt szentesítse, törvénybe iktassa azt, hogy ifjainknak lelkökben tele nemes ambícióval előbb-előbb törekedni, megfeszített szorgalommal magukat mások felett kitüntetni merő oktalanság, mert hiszen annak tanáraik dicsérő szavain kívül az életben úgy se lesz *más jutalma*, legeslegkisebb *előnye* sem, miután a pályáját jól és rosszul megfutottnak egyaránt „kinéz” *bármikor* is a legkitünőbb egyház. Azzal érvelni, hogy „az Isten által adományozott ész ne használhassa senki mások rovására” semmiképpen nem állhat meg a maga lábán, mert az élet a tanubizonyosága, hogy igen sokszor épp a legkitünőbb eszűek nem válnak díszére a társadalomnak, szemben egy gyöngye tehetségű, de erős szorgalmu ifjával. Ez a jog és igazság érzet, még a bibliának is az az örök igazsága, hogy ha „a kevésben hív voltál, többre bizatol azután” volt egészen helyes indító oka a kisebbség azon javaslatának, hogy *az egyszerűen képesítettek* csak két évi *hív* és eredményes szolgálat után legyenek választhatók első osztályu egyházba.

Egyházmegyénkben van 12 első, 52 második osztályu illetve congruás egyház. A lelkészképesítésnél csak két fokozatot kívánánk: *ielesül* és *egyszerűen képesített*.

Tárgysorozatunknak legelső pontja az esperes időszaki jelentése és az egyházrajz volt. Megemlítendőnek véljük belőle a következőket: *Peterdy Pál* surányi lelkész, b. e. Peterey Károly esperesünk testvére, késő vénségben, hosszas gyengélkedés után, jól végezvén kis és szegény egyházában mindeneket, a melyek reá bizattak, épp gyűlésünk előtt egy pár nappal husvét 2-od napján elhunyt. Emléke jegyzőkönyvbe iktattatott. *Darcsi Bertalan* S.-oroszból más egyházba választatván, helyét meghívás utján *Ilyés Mihály* mátyusi lelkész-tanító foglalta el. Tanítóink közül ez évben 3 neveztetett ki az államhoz, helyöket azonban sikerült betölteni. Valláserkölcsei életünk teljesen megnyugtató. A vadházások száma 33-al kevesebb mint a múlt évben. Isteniszteleteinket kellő buzgóság, lelkészek és tanítók lelkét a hü kötelesség teljesítésének érzete hatja át, a minek elég bizonyosága az, egyes iskolákban össze zsufozt 150-160 gyermeket erejüket meghaladó munkával igyekeznek nevelni. Tanítóink között 21 kitünő, 30 jeles eredményt mutatott fel.

Urvacsorával éltek: 58643-an. Confirmáltatott 563 fi, 629 nő. Házasságra lépett 314 tiszta, 61 v. pár. Iskolába jár: a) mindennapos = 93.6%. b) ismétlő

=76.8%. A tanyák miatt most is sok az iskolátlan. Lelekszám volt 1900-ban 500,418, 1902. = 54,438. Kitért = 1; áttért = 7. Felekezetnélküli nincs. Kegyezmányok összege nem számítva a természetbelieket = 20,274 kor. A gondnoki számadások rendben vannak mindenütt, nem úgy azonban a behivatalnokok a magok fizetésével, mert csak 12 egyház dicsekedhetik a pontossággal. A házasság kötésnél 2 esetben mellőzték az egyházi áldást.

Esperes jelentésében kéri, hogy a mennyiben káplánt nem kaphat, teendői nagyon felszaporodtak, mentse fel őt az egyházmegye a pénzkezelés alól. Kiadatot javaslatlétel végett a számvevőszéknek.

Az 1902. nov. ker. közgyűlés 241 sz. határozatának felhívása értelmében egyházmegyénk kimutatta a közig. szükségleteit s az arra szolgáló fedezetet, magáéva téven teljesen a heves-n.-kunsági e.-m. határozatát, hogy a mennyiben e költségek mindinkább elviselhetetlenek lesznek a népre, államsegély kieszközölése végett felterjesztés intéztessék a conventhez.

Pap Károly, legidősebb tanácsbíránk, tisztségéről ismételtelen lemondott, a mit azonban a közgyűlés nem fogadott el, sőt egy küldöttséget kért fel, hogy szándéka megváltoztatására felkérje. E gyűlésen tette le esküjét Toldy Ignác vil. tanácsbíránk is, szép beszédben kérve a közgyűlésnek továbbra is a bizalmát.

N-bereg két új tanítói állomást szervez államsegéllyel. A gelencsi volt urbéresok 600 drb. értékes tölgyfát, az izsnyeteiek pedig 6000 koronát ajándékoztak egyházaink részére. Az örvendetes eredmény mindhárom helyen első sorban a lelkészek érdeme, vele együtt a dicséret is.

Ker. képviselőkül ismét megválasztatnak: Kallós T., Warga S. rendes, Janka Gy., Korródy S. pótagokul.

Szegény, de szegénysége mellett is egyik legbuzgóbb, egyháza iránt kötelességét párját ritkítóan teljesítő egyházunkat Fornost Nagypéntek éjszakáján iszonyu tűzvész sulytotta. 49 ház melléképületeivel, temploma, tornya a belső berendezéssel együtt a tűz martalékává lett. Az óriási szélviharban alig voltak képesek életüket is megmenteni. Egyházmegyénk 400 koronával, a gyűlés tagjai pedig 49 koronával siettek az éhezők segítségére. Esdve kérjük a jószívűeket, hogy megta- karított filléreikből jutassanak valamit azoknak, kiknek nemhogy mindennapi kenyerek, de a szükséges ruházatuk is hiányzik.

Sütő Aron,
gáti ref. lelkész.

A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

1903. ápril. 16—17-én Nyíregyházán a vármegye-ház termében tartatott meg Görömbei Péter esperes és a családi okok miatt sajnátatunkra meg nem jelenhetett gondnokunk, Gencsy Albert helyett Vay Péter legidősebb tanácsbíró elnöklelte állatt.

A gyűlés a templomban rövid istenitisztelettel vette kezdetét s az itt mondott esperesi ima jegyzőkönyvben kiadvatásra érdemesített. A gyűlés megalkulása s megnyitása után, az általános tisztajítás eredménye olvastatott fel, a mely szerint marad a régi tisztikar azon különbséggel, hogy egy a világi, mint az egyházi tanácsbírák a halálozás után kebelökben támadt hiány betöltésére egy-egy új s érdemes taggal szaporodtak. Dr. Mezössy Béla és Andrassy Kálmán személyében, a kik lelkes beszédekkel kötelezték el ma-

gukat új hivatalikban anyaszentegyházunk hűséges szolgálatára. Egyházmegyénk bizton hiszi s reméli, hogy a lelkes szavakat tettek fogják követni mindnyájunk öröme, egyházunk hasznára. Dr. Mezössy Béla lemondván jegyzői tisztéről, helyére a szavazás elrendellett, Andrassy Kálmán is letette számvevőszéki elnöki tisztét, a mely hivatal a gyűlés folyamán be is töltetett. Következett ezután Görömbei Péter esperes urnak nagyszabásu beszéde a gyülekezetek által egyhangulag történt megválasztása alkalmából, a mely beszéd az e fajta kisebb igényű köszönő nyilatkozatok határát messze tullepte, végeredményében oda irányult, hogy képtelenség egy embernek ilyen nagyszámu gyülekezetből álló egyházmegyét, különösen a rendelkezésre álló csekély eszközökkel helyesen és jól kormányozni, mint az immár 92 egyházat számláló felső-szabolcsi, s így komolyan gondolni kell az egyházmegye kettéosztására. Konkrét indítványt még nem tesz, de ezen nagyon szükséges kettéosztási tervet, mint sokáig elodázhatatlant, ajánlja a gyűlés megfontolásába.

Egyházmegyénk esperesünk szavainak igazságát érezte és átértette s már egyelőre is részint az esperes káplánjának fizetésemelése, részint egy díjnoki állás rendszeresítése által már ezen gyűlésből kifolyólag segíteni kívánt a kétségen kívül sokáig egy ember által, — legyen bár az akármilyen szorgalmas és kiváló, — megbírhatalan munkahalmaz megszüntetése iránt.

Az esperesi időszaki jelentés szép szavakban parentálta el Takács Gyula rohodi lelkész s volt egyházmegyei jegyző társunkat e korán elhunyt jeles képes s apostoli buzgó-ságu s szorgalmu derek embert; s általában tájékoztatta egyházmegyénket nemcsak az elnökileg végzett ügyekről, de az egyházmegye lelkészi és tanítói karában történt változásokról egy a személyiek-ről, mint a fizetés-kiegészítések, korpótlékok stb.-ről is. Az ujonnan megerősített tanítók eskütétele s az esküt tettek nevében kinyilvánított fogadalom és az erre adott esperesi üdvözlő válasz után következett a közgyűlés által választandó tisztviselők s bizottságok megválasztása.

Nagyobbára maradtak a régiék. A számvevőszék kebelében van több változás. Számvevőszéki elnök lett Tóth Gábor eddigi gyámpénztáros, helyébe gyámpénztárossá Veress János paszabi lelkész fiatal, új erő; ezen terhes hivatalba teljes munkabírást s szakértelmet visz. A számvevőszék tagjává megválasztatott Mezössy Gusztáv es Dr. Horvát József besztereci birtokos és főgondnok. Időszaki bíróság maradt a régi. Egyházmegyei leányinternátusunk élére az igazgató-tanács következő tagokból alakított meg: Esperes elnöklelte alatt Andrassy Kálmán, Szikszai András, Szabó Lajos, Tóth Gábor lelkész, Gencsy Albert, Borbély Sándor, Nagy Lajos, Szikszay Pál alispán es Dr. Szesztay Zoltán világi tagok. A vall. és közokt. miniszter urnak Szabolcs vármegye közig. bizottságának az ideiglenes lelkész-tanítók díjazása ügyében tett felterjesztésére küldött leirata, melyben ezen kérelmet „merőben lehetlenségnek“ s az 1893 évi XXVI. t.-c. intentióival szemben állónak mondja ki, sajnálatl tudomásul vétetett. Csak aztán gondoskodnak is a miniszter ur kellő számban tanítókról!

A közig. bizottság megkeresése folytán 30 iskola hiány pótlása ügyében hozott határozatokat egyházmegyénk; fájdalommal kellett tudomásul venni ezek nagy részénél, hogy önerejükből képtelenek iskolaügyük hanyatlásának megállítására, annyival inkább annak korszerű fejlesztésére. Különben az államosítások kérdésének felvetése és az ezen kérdést körülengő bizonytalanság, egy szerencsétlen es káros eredménnyel aján-

dékozott meg bennünket; azzal, hogy az iskola ügyért nem szívesen hoznak többé áldozatot még tehetősebb egyházaink sem, óriási kárára van ez a bizonytalanság egész iskolaügyünknek.

Az iskolaügyek kapcsán említem meg, hogy a tanítói gyámpénztár tisztviselőinek László Gyula elnök, Délcegh Sándor ellenőr és Szombati Imre pénztárosnak választása ellen Balogh Tamás bogáti tanító és társai által beadott fellebbezést egyházmegyénk elutasította, a tisztikart megerősítette és feleskette; a gyámpénztár átvételét tudomásul vette; úgy, hogy remélhető, hogy a tanítótestület kebelében a rend és békesség az intenzív munka ezen nélkülözhetetlen feltételei, rövid idő alatt helyreállanak.

Az országos közalapi és a f. évi egyházi költség-előirányzatokat, a mennyiben szabályszerűen vannak benyújtva, jóváhagyta e. megyénk, az indokolatlan fogyásokat, vagy a tetemesebb hiányú költségvetéseket, indoklás és pótlás végett visszaadni rendelte az illető egyházaknak.

Legfontosabb tárgya volt e. m. gyűlésünknek a „Törvényjavaslat” tárgyalása. Egy előlegesen tartott értekezlet megállapodása szerint négy jegyző bizatott meg javaslatok tételével a tervezet különféle részleteiről, ezen javaslatokból, a melyek változatlanul fogadtattak el, fogja megkésztíteni Nagymáté Albert főjegyzőnk egyházmegyénk egyöntetű véleményét. Ez a vélemény egyébként nagy vonásokban a következő:

Egyházmegyénk, különösen az egyházi adó javaslatra és a javaslat sorsára nagy befolyással a körülményekre való tekintetéből, miután az 1848. évi XX. t. c. végrehajtására nézve előzetes elvi megállapodások nincsenek: a *zsinat elhalasztását* óhajtja. Zsinatra most kiváltképpen az egyházi adó kérdésének helyes megoldása végett van szükség; ez a kérdés pedig ma még oly előkészületlen, hogy helyesen meg sem oldható az egyházi adó c. szakok alapelveit, a mely szerint az állami segélyezés beleillesztetik autonomikus egyházszervezetünk keretébe, helyesli egyházmegyénk, sőt helyesli vagy legalább, mint határozott fejlődést és haladást elfogadja a fogyó adókulesot is; de már határozottan kívánja, hogy mindennemű egyházi adó készpénzben fizetessék, s a termények és szolgálmányok záros határidő alatt váltassanak meg, a mi egyházaink autonom jogainak sérelme nélkül könnyen lehetséges.

Az egyház alkotmány többi részleteire nézve általánosságban foglalt állást egyházmegyénk; apró részletkérdésekkel vagy éppen stylaris módosításokkal nem foglalkozott s erre ideje sem volt. Főbb megállapodásai a következők: Kívánjuk a zsinat-presbyteri elv szigorú keresztülvitelét a törvényben, egyh. kerületi és konventi képviselő és tagok választását a presbyteriumok által; az Erdélyi vel való szorosabb uniót s illetőleg az erdélyi különlegességek fokozatos megszüntetését; a lelkészválasztásnál a feltétlen szabad választást; a segédlelkészek elhelyezési joga maradjon az esperesek, az exmitálásé a püspökök kezén; kívánjuk a tanítói fizetéseknek az állami tanítók fizetése szerint kiegészítését; a lelkészi congrua törvény olyan módosítását, a mely megadja lelkészeinknek a képzettségüknek s fontos munkakörüknek megfelelő tisztességes fizetést és korpótlékot, kívánjuk az országos lelkészi gyámintézet fejlesztését és a lelkészi nyugdíjintézet haladéktalan létesítését, s a felekezeti tanároknak, az államiak mintájára történő, fizetés-rendezését. Szóval nagy dolgokat óhajtunk mi is az egyetemes ref. egyházzal s éppen

ezért nem akarjuk elhamarkodni zsinatolásunkat s ezért óhajtunk még várni, a míg jobban készen leszünk.

A sok kisebb jelentőségű ügy mellett kiemelkedőbb, hogy a gelsei leány-egyház immár anya-egyház lesz, persze ministeri engedéllyel s állami congruával. Ellenőr jelentése szerint pénztárainkba tömegesek a visszafizetések s Amerika és a hitelszövetkezetek lassanként kiszedik a 8%-os kamatozás lába alól a talajt.

Bizony ki azt; megbízott számvevőszék, hogy őszi gyűlésünkre olcsóbb kamatláb melletti kölcsön adás iránt tegyen javaslatot.

A papi és a cserepes-kenézi iskolák államosítását végmegerősítés végett felterjesztettük a főtiszt. egyházkerületre. Gégenynek és Ibránynak 83, illetőleg 70000 kor. törlesztéses kölcsön telvételére engedély adatott.

Volt egy fegyelmi ügy alaptalan panasz folytán teljes felmentéssel, 5 közig. bírósági ügy, csekély jelentőségű adózási kérdések.

Esperesünk rövid fohással a harmadik nap délután fél két óraker zárta be a gyűlést üdvözlés s viszont üdvözlések s jókívánatok között.

Korocs József.

A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Felesleges mondani is, hogy valamennyi egyházmegye mostani tavaszi közgyűlésének főtárgya a konventi törvénytervezet módosítása, esetleg önálló javaslatok készítése. Ha meggondoljuk, hogy mennyi életre való, megvitásra érdemes eszme vetetett fel e tárgy körül, lapokban, értekezleteken: szinte hihetetlennek látszik, hogy az egész törvénymódosítási kérdés csak egy volt közgyűlésünk 70 tárgya közül, és egy órával sem hosszabította meg gyűléseink megszokott időtartamát. Ha ez a körülmény távolról nézve talán érdektelenségnek, nemtörődömségnek tűnik fel, közelről vizsgálva annál nagyobb dicséretére válik egyházmegyénk tanácsbírói karának, melynek tagjai egy előleges értekezleten az egész tervezetet apróra áttanulmányozták és egy olyan szerencsés javaslatot terjesztettek a közgyűlés elé, hogy annak legtöbb pontja mindnyájunk nézetét, vagy óhajtását fejezte ki. Nagyobb méretű vitát csak két három tétel idézett föl. Azt azonban fájlalni lehet, hogy az önálló indítványok megvitását nagyon szűk határok közé szorította a gyűlés munkarendje. Hanem kezdjük a dolgot előlről.

Ápril. hó 16-án pontban 9 óraker hangzott fel a szatmári főgymnasium tanácstermében a „Jövel Szentlélek Ur Isten” lélekreható dallama. Utána pedig Biky Károly esperes ur mondta el költői ihlettől és benső áhitattól sugárzó gyönyörű imáját és nyitotta meg a közgyűlést. Megnyitó beszéde végén napirend előtt két indítványt tett: 1. Fejezze ki közgyűlésünk szívbéli örömét es méltó elismerését ama beszéd felett, mely mint egy boldogabb kor hajnalhasadása ragyogta be a protestantismus komor egét, melyet az erdélyi egyházkerületi közgyűlés megnyitásakor báró Bánffy Dezső mondott. 2. Fejezzük ki jegyzőkönyvileg, hogy midőn napilapnak egyházi érdekeink mellett vivott esüggedetlen szellemi harcáért, egyszersmind szívvel és lélekkel csatlakozunk nemes munkájához. Mindkét indítvány lelkes fogadtatásban részesült.

Ugyancsak napirend előtt szólalt fel Kiss Bertalan egyházmegyei főjegyző. Róla a helyi lapokban az a hír volt terjesztve, hogy a nagybányai egyházmegye közgyűlése által neheztelt levelében a saját tanácsbírói

társait is sértette volna. Ezt a vádat önértetes és érélyes szavakkal utasítja vissza.

Madarassy Dezső világi tanácsbíró eskütétele után Vásárhelyi Zsigmond szamosujlaki és Darsi Bertalan mándi új lelkészek megerősítése, majd az eltávozott Szilva István aljegyző bucsulevelének felolvasása következett. Lubi Géza e. m. gondnok és orsz. képviselő az egyházmegye papi és tanítói gyámintézetének 1057 koronát adományozott.

A törvénytervezetre vonatkozólag a tanácsbírói kar javaslata alapján számos módosítás lett elfogadva, melyek közül jelentékenyebbek a következők: A név legyen a régi, vagy csak egyszerűen „magyar reformált egyház”. Az erdélyi kerület kivételes állapota megszüntetve, törvényileg utasítsák a kerület, hogy a legközelebbi zsinatig egész szervezetét a zsinatpresbyteri elvek szerint alakítsa át. A 14. §-ból a szavazatok lélekszám szerinti emelkedése hagyassék ki, s a szavazat száma csak a lelkészi állásoktól és a fenntartott felsőbb tanintézetektől függjön. Oly egyének, kik gyermekeik megkeresztelését, vagy házasságkötésnél az egyház áldását mellőzik, sem az egyházközségben, sem a felső fórumokon semminemű hivatalt ne viselhessenek.

Nagyobb vita indult meg az urvacsoaosztás kérdésénél. Erre nézve mind a hat kiosztási alkalmat megjelölni kívánjuk, és pedig egyet — a régi advent helyett — a reformáció emlékűnépét követő vasárnapon. A konventi tagokat ne a kerületi közgyűlések, hanem az egyes presbyteriumok válasszák. Az egyházi adózásnál a tervezetben foglalt regressiv adókules helyett mindenkire 2 kor. személyadó, s az állami adó 10%-a vettesék ki, in infinitum.

Hosszabb vita után a külbirtokosok 25%-os pótdójának eltörlése lett javasolva. Lelkészeválasztásnál a pályázók a választó gyülekezetben kívánatra próbaszónoklást tarthassanak. Leghevesebb volt a vitaközlés az egyházközségi bíróságok fegyelmi hatáskörének tárgyalásánál; végre is határozatba ment, hogy a fegyelmi büntetések közé az urvacsoarától rövidebb vagy hosszabb időre való eltöltés vétessék be.

Vegyes házasságoknál a lelkészek a tisztesség korlátai közt oda hassanak, hogy a gyermekek vallására nézve a felek egyházunkra inkább előnyös, mint káros egyességet kössenek.

A módosítások megvitatása után három önálló indítvány lett előterjesztve u. m.:

Gulya György azt óhajtaná, hogy a népiskolai tantervet és tankönyveket mind az öt egyházkerületre kötelezőleg, egyöntetűen a konventi tanügyi bizottság állapítsa meg.

Sipos József az „Egyházalkotmány” és „Egyházi törvénykezési” rész közé egy egészen új „liturgiai” rész betoldását indítványozta, a melyben minden rendes és rendkívüli isteniszteleti cselekmény lefolyása a lényegesebb pontokban egyöntetűen előírassék.

Berki Sándor a tanítótestületek kimagasló derék tagjai közül kívánna egyet-egyet az egyházmegyei tanácsbírók közé, valamint az egyházkerületi közgyűlés és konvent tagjai közé bevétetni.

Közgyűlésünk az idő előhaladott volta miatt könynyedén átsiklott mindhárom indítványon s a közbülsöt szótöbbséggel, a másik kettőt egyhangulag elvetette.

Az elsoroltakon kívül igen sok, leginkább egyes egyházakat érdeklő közgyűlési és bírósági ügy nyert elintézt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Konvent és a konventi tagok választása.

E lapnak hasábjain több ízben kifejtettük már nézetünket a konventre s a konventi tagok választására nézve, s most azt látjuk, hogy több egyházmegye a zsinati törvénytervezet bíralása folyamán még mindig azon református egyházi jogi szempontból tarthatatlan, — álláspontra helyezkedik, hogy a konventet a presbyteriumok szavazata alapján kell összeállítani. Mi ismétlésekbe boesátkozni nem akarunk, de újlag hangoztatjuk, hogy ennek az álláspontnak, ha komolyan akarjuk a zsinat-presbyteri rendszert, nem szabad diadalra jutnia. Függetlenek vagyunk teljes mértékben; egyéni meggyőződésünk nyilvánításában és a szó kimondásában semmi legkisebb feszélyezést nem ismerünk. Erről lapunk olvasói magok tehetnek bizonyosságot. Ámde tanulmányaink alapján arra a rendíthetetlen meggyőződésre jutottunk, hogy egy történelmileg és egyházi jogilag merőben igazolhatatlan hatóságot, még pedig egy teljhatalmu souverain hatóságot volna nyakunkra az, ki barmi módon keresztül vinné, hogy jövőben a konventi tagokat, a zsinati képviselők választási módja szerént az egyes egyházak presbyteriumai közvetlenül válasszák. Emlékeztetben van még bizonyára, hogy boldogult Révész Imre mennyire ellenzője volt a határozatképes konventnek. Ő nem is konventet, hanem a magyar reformált egyházkerületek szövetségi tanácsát akarta, olyanforma alakban, mint a helvét Bund és Bundes-rath s mint az északamerikai államok uniója s annak kongresszusa. Előtte a konvent rossz emlékeztető és gyűlöletes volt, mert attól félt, hogy ez a konvent egykor majd rendszeres, törvényes és állandó hatósága lesz egyházunknak, mely magát a zsinatot is illusoriussá teendi. Valószínű, hogy azok, kik a konventi tagoknak a presbyteriumok közvetlen szavazása által leendő választását sürgetik, erre nem is gondolnak. Pedig ha óhajuk teljesülne, aztán már csak idő kérdése lenne, hogy a Révész Imre éles szeme által látott veszély tényleg bekövetkezzék. Mennyi panasz, milyen éles kritika s elégedetlenség hangzik már is a konvent működéseivel szemben! Mi lenne akkor, ha a konvent megbízatását közvetlenül a presbyteriumoktól venné!? Sajátságos, hogy ez a törekvés éppen ma kapott lábra! Mintha egyszerre mindent elfeledtünk volna! Ime mikor az első zsinatra készültünk, senkinek sem jutott ez eszébe s p. o. a tiszántúli egyházkerület 1877. április 19. és következő napjain tartott közgyűlésén (!) a konventre a tagokat megválasztja, a nélkül, hogy csak egy tiltakozó szóval találkozánk. Pedig akkor még élt a nagy Révész Imre, kire ugyancsak nem lehet ám ráfogni, hogy a centralisációnak s éppen a konventnek is valami nagy barátja lett volna. Azért elvünk nekünk is az, hogy ám harcoljunk a gyülekezeti jogokért, de óvakodjunk attól, hogy alkotmányunk sáncaiba azt a bizonyos falovat öntudatlanul belopjuk. A zsinat-presbyteri alkotmány nem tűri azt, hogy a konvent a presbyteriumok közvetlen szavazata alapján állíttassék egybe. Ide írjuk szóról-szóra Révész Imre még egy jellemző nyilatkozatát. (Olvasható a „Figyelmező” 1878-ik évfolyama 245-ik lapján.) „Nem titkolom még azt sem, hogy az én igénytelen véleményem szerint, a felsőbb egyházi tisztviselők közül csak az esperes, egyházmegyei gondnok, szuperintendens, egyházkerületi gondnok és a zsinati képviselők választása lenne bizva az egyházközségekre; a többieket az

Scriba.

illető fokozat közgyűlései vagy tanácsai választának a szerint, a mint mindegyikre nézve elő lesz adva a tisztviselőkről szóló részben, a mely az illetők jogait és kötelességeit is elsorolni fogja.

— **A new-yorki magyar templom és iskola felavatása**, mint hozzánk írják, április 5 én ment véghez *Kuthy Zoltán* ref. lelkész vezetésével. Ez az épület az egyedüli magyar intézmény New-Yorkban, melyre a buzgó lelképásztor 5 esztendőn át gyűjtött egész Amerikát beutazva s a mely épület telekkel és berendezéssel együtt kerek 20 ezer dollárba azaz 100 ezer koronába került. A felavatási ünnepélyen jelen volt *Deseffy* new-yorki esz. és kir. főkonzul a konszultus összes tisztviselőivel *Pajkert Alajos* Magyarország washingtoni közigazdasági ügyvivője, valamint New-Yorknak és környékének összes előkelő magyarjai. Az istenítiszteletet magyarul végezték *Kalassay Sándor*, *Virág István* és *Dókus Gábor* lelkészek, *Whitmer* angol ref. püspök és *Devins* angolul *Sommerlatte* német ref. lelkész németül. A mi bennünket illet, annak mindenesetre örvendünk, hogy szegény kivándorlott magyar testvéreink lelki és szellemi szükségleteiről legalább pillanatszerűleg gondoskodva van. De könny tölul szemünkbe, ha elgondoljuk, hogy 100 év múlva ezeknek a most magyar templomot építő testvéreinknek az utódai immár nem lesznek magyarok. . . ! Pedig bizonynyal mondjuk, hogy nem lesznek! Nem lesznek magyarok még a lelkészek ivadékai sem! A mult század elején Debrecenből, Sárospatakról többben mentek ki lelkészeknek a csehek közé, — Nagyok, Molnárok, Soltészek, Szalatnaiak stb. Ezeknek az unokái a 80-as évek elején már egy hangot sem tudtak magyarul; érzelmeikre nézve is telivér csehekké váltak; pedig a tradíciókról még akkor nem feledkeztek el s e sorok írójának az egyik német egyetemen vele tanuló Szalatnai saját nagyapjának egy predikációját mutatta meg, melynek margójára a jó öreg egykor magyarul ezt jegyezte fel: „ez volt az első egyházi beszédem, melyet csehül mondtam el, mikor még nem tudtam jól ezen a nyelven!” S az unoka már mint testestől, lelkestől cseh vitakozott velünk. Ez lesz a sorsa az amerikai magyaroknak is. Ezek is elveszték reánk nézve örökre, ha jobb sorsuk őket ismét vissza nem vezérli. Szomorú sorsa ez nemzetünknek! Bizony nem volna szabad visszariadnunk semmiféle anyagi áldozattól, hogy a kivándorlásnak elejét vegyük. De minek beszéljünk, mikor még közöttünk is vita tárgyát képezi, hogy vajjon egyházi adónk a vagyonosabb elemnél ismerjen-e maximumot, vagy ne ismerjen; csökkenő százalékkal emelkedjék-e, vagy egységes kulcs szerint . . . ?

— **Szemelvények a hazai baptista missio irodalmi remekeiből!** (Hogy lapunk olvasóinak fogalmuk legyen ennek a „szent szövetségnek“ viselt dolgairól, s meglássák a modort és módot, melylyel ezek a magokat másoknál különbeknek tartó atyafiak miként hasgatják az igazságot s mint ápolják a szeretet erényét, — egymásután néhány cikket fogunk e rovatban közétetni, melyeket szóról-szóra a „Békehírnök“ című baptista folyóiratról vettünk át s felhívjuk az illetőket, a kikre a dolgok tartoznak, hogy találják meg a módját, e piszkolódásoknak utját vágni. Mert mégis csak türhetetlen az, hogy ilyen dolgokat magunkon hagyjunk száradni. Szerk.

*
*
*
„Tizenyolc évig a ládában. A „Békehírnök“ március hó 15-iki számában Polgár t. közölte h.-m.-vásárhelyi missióutját, melyben egy kis részét felmu-

tatta az ott történt dolgoknak. Mintegy három héttel később én szintén eljártam arra és először négy napot töltöttem ott. Minthogy Polgár t. irt már egyről-másról, talán szükségtelen volna nekem is írnom, de mégis indittatva érzem magamat. Az újvárosban van egy pap, a ki így prédikált: „A nagyvárosnak egy része, a sűsanyi rész kigyuladt; a baptisták csábítják népünket a vallásuktól; ne örüljünk annak, ha a szomszéd háza ég, hanem siessünk oltani, mert minket még megőrzött a jó Isten tőlük. De ide nem is fogják a lábukat betenni.“ Mi azonban nem tehetünk arról, hogy az újvárosban épp úgy, mint az ó-ban akadtak, kik örömmel hívtak házukhoz, hogy ott istenítiszteletet tartsunk. Mikor tehát Szentesről visszajöttem, akkor este az újvárosba mentem, még pedig egy sereg asszonyval. Eppen a pap lakása előtt kellett elhaladnunk, mert a templom mellé hívtak tüzet rakni. A tiszteletes asszony így szólt: „Csak menjenek, majd az uram is megymindjárt.“ És valóban úgy lett. Eppen olvastam Maté ev. 20. r. 1—16-ig, mikor megérkezett a lelkész Már a kapuban mondogatta: „Mi ez? kedves atyámfiai, mi ez? A sok nép közt átfuródva (mert a két városból annyi nép gyűlt össze, hogy az udvar is megtelt) így szólt hozzám: „Mi ez? mit akarsz?!“ (dühösen.) „Istenítiszteletet tartok.“ „Mi célból?!“ „Csak tessék most hallgatni és várni, majd megtudja mi célból“. Végre még több beszéd után elhallgatott és én olvastam tovább. A versek alapján mindenkinek ajánlottam a megtérést. Tisztelet végeztével megszólal a tiszteletes ur nyájasan: „Elvégezte?“ „Igen, most már szólhat a tiszteletes ur.“ „Na lám, csak ezt akartam tudni az elébb; nagyon szép, hiszen én is talán ezt hirdetem, a mit a polgártárs elbeszél.“ A nép azonban beleszólt: „Nem úgy van, a tiszteletes ur tizedrésznit se magyarázza.“ Egy ember pedig így szólt a tömeg közül: „Tiszteletes ur! Én dolgozom egy csapat emberrel, ezek azelőtt úgy káromkodtak, hogy a kezökben levő szerszámokkal fenyegették az eget. Mióta ezek a kedves barátok ide járnak, még ha egy rossz szót kiejtek már dorgálnak, hogy nem szabad, pedig ám predikálhatott volna ezeknek a tiszteletes ur harminc esztendeig is, csak úgy káromkodtak volna ma is.“ Persze erre pirult a tiszteletes ur. Nagy zaj támadt. „Igaz, úgy van!“ Egy tanító pedig azt mondotta hangosan: „Itt a menny is, pokol is“, azután elszaladt; meghajigálták, de nem érték utól. A másik tanítónak pedig, ki velem ellenkezni kezdett, a kabátját fogdosták meg az asszonyok. Borzasztó volt itt a zaj. A nagyvárosban pedig tisztelet végeztével így szólt egy idős ember, akadozva a sirástól: „Kedves barátom! én a jó Istennek soha elég hálát nem tudok adni, hogy magukat ide vezette. Az elmult este a kedves barát egy példányban felmutatta a biblia csudás erejét, végül azt mondta, hogy a bibliát nem a ládában, hanem kéznél az asztalon kell tartani, mert csak így van haszna. Feleségem otthon elbeszélte és annyira áthatott, hogy sirva vettem ki a ládából, hová tizenyolc évvel ezelőtt tettem. Fájdalom, csupa penész volt.“ Aztán elmondta az okát, hogy miért tette el. „Egyszer tizenyolc évvel ezelőtt a templomban voltam és a pap részegen prédikált, még szidott is bennünket. Azóta talán tizszer voltam templomban. Bibliát pedig most kezdtem olvasni.“ Sokat írhatnék az itten történt dolgokról, nem oly szükséges az, legfőbb, hogy imádkozzunk ezen nép boldogságáért mely százával tolong a gyülekezetbe.“ *Ifj. Kőrödi D.* (Folyt. köv.)

— **Levél a szerkesztőhöz.** Kedves barátom! Szinte meglep hogy amott lebecsátoz elöttem a sorom-

pót, emitt meg már magad biztatgatsz, hogy rukkoljak ki.* Barmennyire csábító legyen is azonban az alkalom arra, hogy a már-már famozussá való iskola-ügyünkhöz nyilvánosan terjedelmesebben szóljak, nem teszem, nem tehetem azt ez idő szerint. Nem pedig azért, mert a canonica visitatiótól csak napok választanak el bennünket, s arra el kell készülni az egyházi évvel csak imént záródhatott gondnoki számadásoknak s egyebeknek, teljesen. Ezek pedig minden percemet igénybe veszik, holott a napokban az ágyat is nyomnom kellett egy eléggé súlyos hülés miatt. Ugy látszik különben, hogy ezeknek az uraknak ebben a dologban „eszök vesze:” mert ime váltig csak holmi iratokat emlegetnek, feledni akarván mindenáron persze magát azt az infamis eseményt, a mely 1902. nov. 13-án egyik iskolánk termében lefolyt, a mikor is az állami omnipotentiában tetszelgő notárius urnak (köztünk legyen mondva: mindig abban tetszeleg, s álmában is valószínűen a Lajos francia király dicső jelszavát susogja: „L'état C'est moi!”) nos tehát vetőt mondtam autonómiaink alapján, a mely még Szücs lelkész társ barát szerint is „kötelesség volt.” S a mely vető miatt sietett állami omnipotentiában tetszelgő notárius urunk a politikai megyenél renitens iskolaszék gyanánt denunciálni engemet, s a mely denunciálás alapján én ad audendum verbumra hivatam fel esperesi hivatal utján a főt. püspöki hivataltól, s a mely fölhívásra én terjedelmes, s hogy úgy szóljak: tulong-tul hiv, mert még az iskolában lefolyt párbeszéd nagy részét is megrögzítő választ adtam, s a mely válaszáadás alkalmával megírtam volt egyuttal nagytt. esperes urunknak, hogy: mert itt egy nagy elvi kérdés vetődött fel, az nevezetesen, hogy vajjon van-e joga a községi előljárásnak inspicáló allureökkal föllépni iskoláinkkal, illetve a helyi iskola-hatósággal szemben, igen vagy nem? Én ezt a dolgot az egyházmegye közönsége elé öhajtom vinni. Így került az egyházmegye elé, így hozta egyházmegyénk a már közölt határozatot, a mely Szücs lelkész társ barát szerint: nem határozat pedig a vak is láthatja belőle, hogy érdemileg harározott egyházmegyénk s akkor nem határozott volna így, ha azt mondja vala: „határozat-hozatalomat eddig s eddig felfüggesztendem.” Így állván a dolog, veheted észre kedves barátom, hogy írtam én már ebben a „kedves valami”-ben eleget, s annál inkább nem is írok most többet, mert időm *ilyenre* absolute nincs; de meg, a ki kíváncsi a részletekre is, nézzen utána az egyházmegyei levéltárban található egyházmegyei felterjesztéseimnek, avagy a nagytt. esperesi hivatal utján a főtiszt. püspöki hivatalhoz került írásomnak; ezekből untig meríthet bölcseséget és tudományt a „kedves valamire” nézve. Egyébként Isten áldjon kedves barátom, jókat kívánva vagyok Nagyrábé, 1902. ápril. 28. *F. Varga Lajos.*

— **Jó tanács.** Mindazoknak, kik pázsitot akarnak létesíteni, ajánljuk, hogy szerezzék be Mauthner Ödön csász. és kir. udvari magkereskedéséből Budapesten a „Sétatéri” vagy a „Margitszigeti” fűmagkeveréket. Ezeket már 29 éve szállítja Mauthner Budapest és a Margitsziget oly bámulatra méltó és gyönyörű sétaterei részére.

* A Fülöp ur nyílt levele az utolsó pillanatban lapunk közvetlen zárta előtt érkezett, a mikor az egész készen volt. De meg a Fülöp ur felszólalásának a tárgya talán még sem egészen azonos a jegyzőkönyv hitelesítésével. Nem akartuk, hogy részrehajlással vádoljon meg beününket. Szerk.

Szerkesztői üzenet.

Sz. J. Nagybecskerek. Sok jó, sok igaz van a beküldött értekezésben; de van benne olyan is, a mi szigorú református szempontból nem állja ki a bírálatot. Az az universalismus p. o. melyet ön az idvezülésre nézve hirdet, nem a Kálvin, hanem a Melancton nézete. Valamikor majd ki fogom adni; de mert nyomban a szigorú kálvinista tant is ki kell fejtenem, a mire most több ok alapján nem vállalkozhatom, szíves türelmét kell kérnem. A mi késik nem mulik. Érdekes az is, hogy ön sokalja már a törvénybírálatokat! Ellenben tudnék önnek leveleket mutatni, melyeknek írói meg azt sürgetik, hogy mindent mellőzve ez idő szerint ezeket siessek közzé tenni még akkor is, ha lapunkat újabb félívvvel kellene megtoldanom! Ilyen körülmények között majd csak a magam feje után indulok.

Tartalomjegyzék: Egyházi adóügyünk reformja. Dr. Baltazár Dezső. — Törvénytervezetünk. Sinka Lajos. — Tanügy: A kolozsvári tanári kör felterjesztése a gyakorlati tanárképzés ügyében. Dr. Imre Sándor. Kovács Dezső. — A f.-szabolcsi ev. ref. egyházmegye tanítótestületének memorandum a képviselőházhoz. Vargha János. Lengyel József. László Gyula. — Közéletünk: A püspöktől. Kiss Áron. — A new-yorki ref. lelkész levele főtiszt. és mélt. Kiss Áron püspök urhoz. Kuthy Zoltán. — A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Tudósító. — A beregi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Sütő Áron. — A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Korocz József. — A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Scriba. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Pályázat.

A hajduböszörményi ev. ref. főgymnasium igazgatótanácsa a VIII. osztály felállítására alkalomával ez intézetnél ujonnan rendszeresített négy tanári tanszékre, u. m. egy magyar-német rendes, latin-görög rendes, egy mennyiségtan-termetészetan rendes, és egy magyar-latin helyettes tanszékre pályázatot hirdet.

Javadalmazás: rendes tanárnak évi 2400 kor. törzsfizetés, 400 kor. lakbér, 200 kor. ötödéves korpótlék ötízben s kilátás arra, hogy az államszegély növekedésével fizetési fokozatba lép elő, vagy a kitüntetett korpótléknál magasabb korpótlékban részesül. A megválasztott okleveles tanár egy évig ideiglenesen rendes tanárnak tekintetik rendes tanári illetményével, de állandósíttatása egy évi sikeres működés után történhetik. Nem okleveles tanár helyettes tanárnak választatik, évi javadalmazása 1600 kor. A fizetést évnegyedenként előre adja a gymn. pénztár.

Pályázhatnak ev. ref. tanárok és tanárjelöltek, kik szabályszerűen felszerelt kérvényüket, mellékelve: keresztlevelüket, végzett tanulmányaikat igazoló, eddigi szolgálati viszonyukat és védkötelezettségüket feltüntető bizonyítványaikat folyó évi május 31-ig, a főgymn. igazgatótanácsához címezve alólirott elnökhöz adjak be.

Kelt a hajduböszörményi ev. ref. főgymn. igazgatótanácsának 1903. márc. 29. üléséből

Somossy Béla
főgondnok, elnök.

Egyedül valódi angol

Gyógyszerész A. THIERRY BALZSAM

Közegészségügyileg megvizsgálva és vetemenyezve.

Az üvegek felszerelése keresk. törvényszéki mintavédelem alatt áll.

E balsam belsőleg és külsőleg használ: 1. Utólérhetetlen hatású gyógyszer a tüdőnek, a mellnek kóros bajainál, véget vet a fájdalmas köhögésnek s kigyógyít a legrégebb bajokból is. 2. Kötő hatása van torokgyulladás, rekedtség és a többi torokbajoknál. 3. Alaposan elűzi a hideglelést. 4. Meglepő gyorsan gyógyítja a gyomor, szélgyöcsöt s a tagrángatásokat. 5. Megment az aranyeres fájdalmaktól s kigyógyít a Hämorrhoidákból, szeliden mozdítja elő a székelést s a vér tisztulását, javítja az étvágyat s az emésztést. 6. Nagyszerű szolgálatokat tesz fogfájáskor, üres fogaknál és szájróhadáskor s általában minden fog- és szájbajoknál, megszünteti a felbűfögést, a szájnak s a gyomornak bűzét. 7. Nagyon jó gyógyszer kül és belbajoknál, u. m. sebeknél, lázhólyag, szemölcs, égési sebek, fagyos tagoknál, rüh és kiütéseknél, megszünteti a fejfájást, szakgatást, rheumát, fülbántalmakat stb. Csak mindig vigyázzunk a mellékelt zöld mezejű **apácza-védjegyre!** Hamisításoktól legjobban óvakodunk, ha egyenesen gyáramból Auszria-Magyarország minden állomására franco rendelünk 12 kicsi vagy 6 dupla üveget 4 koronáért, Bosznia és Herzegovinában 4 kor, 60 fillér. Kevesebb nem küldetik. Szétküldés előrefizetés vagy az összeg utánvétele mellett.

Miért szenved ön?? Hiszen önnek gyógyulása bizonyos még akkor is, ha sebe bármily régi, sőt a fájdalmas operációt is elkerülheti, ha a valódi Thierry A. féle **Centifolia kenőcsöt** használja, mely rendkívül vonzó, a sebek gyógyításában valamint a fájdalmak enyhítésében utólérhetetlen. A valódi Centifolia-kenőcs alkalmazható: a szoptatók mellkeménykedésének, a tej elapadásának, az orbáncznak eseteiben, továbbá mindenféle régi sérvek, láb- és csontnyílások, sebek, folyások, dagadt lábak s csontvesedéseknél, vágás, szúrás, lövés és ütés által előidézett sebeknél: az idegen testek, pl.: üveg, szálka, homok, tövis, serét stb. eltávolításánál: mindenféle daganat, kinövés, képződmény, karbunkulus és ráknál: végre pokolvar, körömméreg, körömgüvelés, a lábnak járás közben történt kisebelése, fagyás és égés okozta sebek, a betegek és gyermekek fekvés általi kisebesülése, torokdaganat, meggyült vér, fülzugas stb. eseteiben. 2 tégely csomag csomagolással postadíjjal együtt 3 kor. 50 fil. Temérdek előismerő levél megtekinthető. Utánzatok vételétől óva intek mindenkit és arra ügyeljünk, hogy „Schutzengel Apotheke des Thierry (Adolf) Limited in Pregrada“ a tégelybe van-e égetve. Eme két gyógyhatásában utólérhetetlen szer soha nem romlik el, sőt mentül régebb, annál jobb, nem árt a szernek a fagy, sem meleg s ezáltal télen nyáron szétküldhető. Mindenkor hatással van s alkalmazása esetén könnyen bevárható az orvosi segítség, természetesen nem szabad hatástalan utánzásokhoz nyulni, melyért csak haszontalanul elpredáljuk a pénzt, hanem mindig tartson minden család készletben e világhírű, olcsó, megbízható, a mellett ártalmatlan szerből. A hol nem bizonyos, hogy az én kitűnő szerem ott ajánlatos egyenesen tőlem hozatni. Cim:

Apotheker Thierry (Adolf) Schutzengel-Apotheke in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn.

Főraktár: Budapest Török József, Zágrábban Mittelbach S. és Bécsben Brady C. gyógyszerészeknél.

A tavaszi idény alkalmából

Ruháinkat

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

férfi fiú és gyermek ruha áruházában szerezzük be.

Legmegbízhatóbb bevásárlási forrás

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Alapított 1845-ben.